

Verslag

Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam
November 2018

Congrestival
Je zult 't maar vergeten!

Maandag 11 juni 2018
10.00-17.00 uur

Wat?

INSPIREREN
VERBINDEN
INFORMEREN

Voor wie?
Mensen met ernstige geheugenklachten of dementie • hun mantelzorgers • professionals • beleidsmakers • studenten en docenten

Locatie
Centrale Bibliotheek Rotterdam
Het programma start om 10.00 uur.

Met subsidie van:

Organisatiecommissie:

Jacomine de Lange, Marina Jonkers, Annemarie Klaassen, Netta van 't Leven, Hanny Groenewoud, Heleen Hanny-en Rowshni Binda.

Met subsidie van:

Rotwacht Catholijk Oud- Levens Raad

Sint Laurensfonds

Deltaplan
Dementie

FONDS
SLUYTERMAN VAN LOO
OUDERENPROJECTEN

Kenniscentrum
Zorginnovatie

Colofon:

Teksten

Dr. Marina Jonkers en Dr. Hanny Groenewoud

Uitgave

Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam/
www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/kenniscentra/zorginnovatie/

Foto's

Hans Tak, <https://www.hanstak.nl/>; h.tak@hanstak.nl

© Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam; november 2018

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
2. Organisatie	7
3. Bezoekers	8
4. Programma	9
5. Evaluatie	10
6. Publiciteit	28
7. Conclusie	31

Samenvatting¹

Congrestival 'Je zult 't maar vergeten!': inspireren, informeren en verbinden voor mensen met dementie en hun verzorgers

14 juni 2018

'Let's twist again!' Met oefeningen op deze swingende golden oldie van Chubby Checker ging maandagochtend 11 juni het Congrestival van start. Een goed gekozen nummer, want bekend bij de aanwezigen, zelfs bij de oudste van 96 jaar. Het congres dat tegelijkertijd een festival was, een evenement voor en over mensen met dementie, werd georganiseerd door Kenniscentrum Zorginnovatie en het Van Kleef Instituut, kennisnetwerk voor zorgprofessionals.

Iedereen kon meedoen met Aukje Aardema van het Geheugenpaleis, die de oefeningen uitvoerde samen met ongeveer twintig ouderen, die deze ontmoetingslocaties voor mensen met ernstige geheugenklachten en beginnende dementie wekelijks bezoeken.

"Het moet vooral een leuke dag zijn"

De inspiratiedag in de Rotterdamse Centrale Bibliotheek was breed uitgezet in de stad en trok dan ook bezoekers van verschillende groepen. Er waren mensen met dementie maar ook ouderen die geïnteresseerd waren in het onderwerp en verder professionals uit de zorg- en welzijnssector, mantelzorgers en natuurlijk docenten en studenten van Hogeschool Rotterdam.

Jacomine de Lange van het lectoraat Transitie in Zorg leidde het programma in, dementie is haar aandachtspunt binnen het lectoraat. "We weten allemaal hoe moeilijk het is om de diagnose dementie te krijgen. Toch is dat niet het voornaamste waar we het vandaag over gaan hebben. We kijken vandaag niet zozeer naar de beperkingen van geheugenproblemen en dementie, maar vooral naar wat mogelijk is en hoe je een goed leven kan hebben met dementie. Belangrijke woorden vandaag zijn inspireren, informeren en verbinden. Met die drie woorden kunnen jullie allemaal deze dag tot een succes maken." De lector merkte op dat het vooral een leuke dag moest worden.

Samen aan de slag

En een leuke dag werd het. Bezoekers met en zonder dementie konden aan de slag in workshops, die bijdragen aan plezier en voldoening bij de doelgroep. Ze genoten bijvoorbeeld van een buitenworkshop 'Natuur doet je goed' van Ruben Mulder van IVN natuureducatie, of ontdekten wat zingen of schilderen kan doen voor mensen met dementie. Daarnaast waren er informatieve workshops, zoals 'samen verhalen vertellen' en 'de herinneringskoffer', beide zijn methoden voor mensen met dementie om hun gevoelens te uiten en ervaringen te delen. Kees Deenik van TimeSlips over de verhalenworkshop: "In Nederland in deze tijd ligt het accent vooral op het geheugen en het herinneren. Als mensen met dementie iets herkennen dan vinden we dat winst. Door echter de fantasie aan te spreken, kom je tot prachtige verhalen." Aukje Aardema van het Geheugenpaleis stelde dat mensen altijd kunnen blijven leren, ook al hebben ze dementie.

Het leren is dan misschien niet cognitief, maar motorisch. Bewegingsoefeningen die ze nu nog niet kunnen, kunnen ze over drie weken wel. De 'herinneringskoffer' is erop gericht door voorwerpen uit het verleden meer contact te krijgen met een oudere met dementie.

¹ De samenvatting is overgenomen van een persbericht overgenomen op de website van Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam: <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/hogeschool/nieuws/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten-inspireren-informeren-en-verbinden-voor-mensen-met-dementie-en-hun-verzorgers/>.

Presentaties projecten en films

Naast de actieve workshops waren ook wat informerende presentaties in het programma opgenomen en kon men verschillende films bekijken waarin dementie een rol speelt. Naast het kenniscentrum presenteerden verschillende organisaties projecten waar ze aan werken. Kenniscentrum Zorginnovatie onderzoekt al geruime tijd hoe de kwaliteit van leven voor mensen met dementie verbeterd kan worden. Het project VitaDem is daar een mooi voorbeeld van. Gedurende dag waren er ook bijdragen van de Erasmus Universiteit over het project 'Langer thuis met dementie' van de gemeente Rotterdam, WoonZorgCentra Haaglanden over leren bij dementie en Laurens Rotterdam over een voorlichtingsweek voor mensen met dementie en mantelzorgers.

Studenten als gastvrouw en masseur

Studenten van de hogeschool lieten zich niet onbetuigd. Er was een rol weggelegd voor studenten van Verpleegkunde, Ergotherapie, Fysiotherapie, Logopedie, Zorgtechnologie en Medische hulpverlening. Ze waren gastvrouw en verzorgden ook ontspannende handmassages voor de aanwezigen, voorzien van uitleg. Tevens was er een technologie- en informatiemarkt waar studenten de nieuwste snufjes lieten zien om het leven van mensen met dementie te veraangename, zoals bijvoorbeeld een virtual reality bril waarmee je kunt ervaren wat het is om dementie te hebben. Ook waren er informatiestands over levensverhalen en werd de CRDL gedemonstreerd, een technologisch hulpmiddel in de vorm van een houten ei om contact te maken met mensen met dementie. Voor studenten was het een goede dag om eens nader contact te maken met mensen met dementie en mantelzorgers, iets wat niet elke student nog had meegemaakt.

Slotdebat over migrantenfamilies

Migranten vormen een bijzondere groep in Rotterdam. In de verschillende culturen die de stad rijk is, wordt anders omgegaan met dementie. Welke obstakels komen hierbij in beeld, hoe gaan de verschillende groepen met elkaar om? Het festival werd afgesloten met een debat hierover onder leiding van Marleen Goumans, programmadirecteur van Kenniscentrum zorginnovatie. Conclusie was dat het belangrijk is dat professionals een open, nieuwsgierige houding hebben met zelfreflectie op hun eigen vooroordelen. Dan is een professional met dezelfde culturele achtergrond niet altijd nodig. De familie verricht zelf veel zorg. Voor professionals betekent dat een andere vorm van zorg verlenen. Samenwerken met het netwerk van familieleden is belangrijk. Voorlichting over dementie aan migrantenouderen is van belang, maar je moet dan wel naar ze toe gaan, bijvoorbeeld na het gebed in de moskee of in het buurthuis.

1. Inleiding

Op 11 juni 2018 vond het regionaal Congrestival 'Je zult 't maar vergeten!' plaats voor iedereen die op een of andere manier met dementie te maken heeft: mensen met geheugenproblemen of dementie, hun mantelzorgers én professionals uit zorg en welzijn én docenten en studenten van zorg en welzijnsopleidingen. Rode draad in het Congrestival was langer op een prettige manier thuis wonen met dementie én zoveel mogelijk blijven meedoen in de buurt. Hieronder doen wij verslag van deze dag: wat ging eraan vooraf, hoe zag het programma eruit, en wat heeft de dag opgeleverd?

Waarom een regionaal congresfestival rond dementie?

Vitaliteit behouden en blijven meedoen in de samenleving als je dementie hebt? Dat vraagt persoonlijke en passende ondersteuning op maat voor mensen met dementie en hun naasten. En ondersteuning die aansluit bij hun wensen, behoeften en mogelijkheden.

In Rotterdam en omgeving zijn verschillende initiatieven, activiteiten en projecten die bijdragen aan vitaal langer thuis wonen en sociale inclusie van mensen met dementie. In 2018 zijn onder andere de projecten 'VitaDem' en 'Langer Thuis met Dementie in Rotterdam' afgerond. Bij beide projecten was het Kenniscentrum Zorginnovatie van Hogeschool Rotterdam betrokken. Ook werkte het kenniscentrum mee aan het project 'Samen leren door samen te werken aan betere dementiezorg' waarin verschillende Rotterdamse partijen op het gebied van onderwijs, zorg en welzijn en Alzheimer Nederland verbonden waren.

Deze lokale initiatieven, activiteiten en projecten kunnen een stimulans zijn voor mensen met dementie in Rotterdam en omgeving, hun naasten, (toekomstige) professionals en andere belangstellenden en bijdragen aan het zo lang en zo waardig en vitaal mogelijk thuis kunnen blijven wonen van mensen met dementie.

Verbinden, inspireren en informeren

Wij wilden de deelnemers niet alleen een ontspannen leuke dag bezorgen maar vooral ook een andere, brede kijk op dementie meegeven. Uiteindelijk doel was bij te dragen aan het bevorderen van sociale inclusie van mensen met dementie door het creëren en stimuleren van een positief beeld over dementie. Dit wilden wij bereiken door het verbinden van verschillende leefwerelden, verhalen, (zorg) ideeën en perspectieven rond dementie die voor deelnemers niet vanzelfsprekend zijn. Maar bij verbinden gaat het ook ontmoetingen tussen mensen met dementie en andere betrokkenen, zoals mantelzorgers, onderzoekers, (toekomstige) professionals in zorg, welzijn, kunst, vrijwilliger en studenten.

Inspireren was het tweede doel. Een speelse kennismaking met de diverse initiatieven, activiteiten en projecten, biedt de bezoekers een handreiking voor langer vitaal thuis wonen met dementie, meedoen in de samenleving en een dementievriendelijke omgeving. Organisaties te verleiden tot het creëren van ideeën en initiatieven met bekende en nieuwe partners, in samenspraak met mensen met dementie en mantelzorgers.

Het derde doel was informeren. Het congresfestival bood een podium aan organisaties om hun inzet en betrokkenheid bij dementie te presenteren, verspreiden en delen.

2. Organisatie

Door wie?

Het Regionaal Congrestival 'Je zult het maar vergeten!' is georganiseerd door Kenniscentrum Zorginnovatie van Hogeschool Rotterdam in samenwerking met het Van Kleefinstituut. De inhoudelijke commissie bestond uit lector Jacomine de Lange en onderzoekers Netta van 't Leven, Hanny Groenewoud en Marina Jonkers van het kenniscentrum, die allen onderzoek doen naar thuiswonende mensen met dementie en mantelzorgers. De werving en logistieke organisatie was in handen van Annemarie Klaassen, programmamanager bij Van Kleefinstituut, gespecialiseerd in het organiseren van kennis- en inspiratiebijeenkomsten over actuele thema's in de zorg.

Financiering

Het congresfestival is gefinancierd door de fondsen RCOAK, Sint Laurensfonds, Fonds Sluyterman van Loo, ZonMw-programma Memorabel en Hogeschool Rotterdam.

De locatie

Het congresfestival vond plaats in de foyer, centrale hal en verschillende zalen en vergaderruimtes in de Centrale Bibliotheek Rotterdam. Voor deze locatie is gekozen omdat de bibliotheek centraal gelegen is in het centrum van Rotterdam, een publieke sociale functie heeft voor veel Rotterdammers als laagdrempelige ontmoetingsplek en ook goed bereikbaar is met het openbaar vervoer.

3. Bezoekers

Voor wie was het Regionaal Congrestival 'Je zult 't maar vergeten!'?

Het congresfestival was bedoeld voor thuiswonende mensen met dementie, hun mantelzorgers, geïnteresseerde ouderen, professionals in de dementiezorg, onderzoekers, studenten in zorg, welzijn, kunst en cultuur in Rotterdam en omgeving. Het aantal deelnemers aan het congresfestival werd van tevoren geschat op 175 personen (65 mensen met dementie en mantelzorgers; 50 professionals; 30 docenten en studenten; 30 organisatie/ sprekers/ workshopleiders).

Hoe heeft de werving plaatsgevonden?

Mensen met dementie en mantelzorgers zijn persoonlijk uitgenodigd via de verschillende projecten en activiteiten waaraan zij hebben meegedaan of nog meededen (onder andere 'Vitadem' en 'Langer Thuis met Dementie in Rotterdam'), via het Geheugenpaleis van welzijnsorganisatie SOL, dat is een ontmoetingssoos op verschillende plekken in Rotterdam voor thuiswonende mensen met geheugenproblemen of beginnende dementie, en via Alzheimer Nederland, afdeling Rotterdam. Ook zijn posters opgehangen in Huizen van de Wijk in Rotterdam.

Professionals zijn benaderd via het netwerk van het Kenniscentrum Zorginnovatie en Van Kleef Instituut. Aan hen is gevraagd of zij mensen die zij kennen met dementie en/of betrokken zijn bij dementie willen uitnodigen, flyers willen verspreiden en posters ophangen. Studenten zijn geworven via onderwijsopdrachten, posters en berichten via de digitale omgeving van Hogeschool Rotterdam. Vrijwillige gastvrouwen zijn benaderd via de contactpersoon van Alzheimer Nederland, afdeling Rotterdam. Ook heeft een uitnodiging gestaan op de website van Alzheimer Nederland Rotterdam-en-omstreken, Coalitie Erbij Rotterdam, MEE Rotterdam Rijnmond, Innovatiekring Dementie, Hogeschool Rotterdam en Van Kleefinstituut en is een persbericht uitgegaan dat is opgenomen in stadskrant De Havenloods.

Wie hebben er deelgenomen?

De werving is succesvol verlopen: er waren 196 aanmeldingen (zie tabel 1). De inschrijving is om die reden drie dagen voordat het congresfestival zou plaatsvinden gesloten. Vooral ouderen hebben zich nog op het laatste nippertje aangemeld, ook telefonisch.

Tabel 1 – Deelnemers aan het congresfestival 'Je zult 't maar vergeten!'

	Aantal
Ouderen	
- Ouderen met geheugenproblemen of dementie	41
- Overige ouderen met interesse	20
Mantelzorgers	18
Professionals zorg en welzijn	47
Docenten en studenten met interesse	16
Studenten technologiemarkt & handmassage	16
Workshopleiders	8
Presentatoren/ debat	10 ^a
Organisatie	9
Vrijwilligers	
- Studenten	5
- Gastvrouw	6
Totaal	196

^a Exclusief zes medewerkers van HR die ook genoemd zijn bij 'Organisatie'.

4. Programma

Er was een doorlopend programma met uiteenlopende activiteiten, voor elk wat wils. De deelnemers konden hun eigen programma samenstellen. Er waren presentaties, workshops en ontspanningssessies met handmassage. Ook werden er films over dementie vertoond en was er een technologie- en informatiemarkt. In hoofdstuk 5 worden de verschillende programmaonderdelen uitgebreider beschreven.

PROGRAMMASCHHEMA CONGRESSTIVAL 'JE ZULT 'T MAAR VERGETEN!'

		Begane grond						1e etage		2e etage	4e etage
	Foyer	Centrale Hal	Anna Blamanzaal	Leopoldzaal	Schoolmeesterzaal	Bibliotheektheater	Desideriuszaal	Van Abcoudezaal	Bordewijkzaal	Filmzaal	
09.15-10.00	INLOOP										
10.00-10.45		OPENING									
11.00-12.15			Anna Blamanzaal WORKSHOP Natuur 11.00-12.15		Schoolmeesterzaal WORKSHOP Herinnerings- koffer 11.00-12.15	Bibliotheektheater FILM Het doet zo zeer 11.00-12.30	Desideriuszaal WORKSHOP Zingen 11.00-12.15		Bordewijkzaal WORKSHOP Verhalen 11.00-12.15	Filmzaal PRESENTATIES Langer thuis met dementie, kan dat? 11.00-12.15	
12.15-13.30	LUNCH					Bibliotheektheater FILM Mijn moeder is dement 12.45-13.15					
13.30-14.45		Centrale Hal TECHNOLOGIE- MARKT (doorlopend)	Anna Blamanzaal WORKSHOP Schilderen 13.30-14.45	Leopoldzaal RELAXESSIE Handmassage (doorlopend)	Schoolmeesterzaal WORKSHOP Dansen & Herinnerings- koffer 13.30-14.00 14.15-14.45	Bibliotheektheater FILM Mijn hoofd in jouw handen 13.30-14.30	Desideriuszaal WORKSHOP Zingen 13.30-14.45	Van Abcoudezaal RELAXRUIMTE MET CRDL (contact door aanraking) (doorlopend)	Bordewijkzaal WORKSHOP Herinnerings- koffer 13.30-14.45	Filmzaal PRESENTATIES Mogelijkheden van mensen met dementie 13.30-14.45	
14.45-15.15	THEEPAUZE										
15.15-16.30			Anna Blamanzaal WORKSHOP Schilderen 15.15-16.30			Bibliotheektheater DEBAT Migranten 15.15-16.30	Desideriuszaal WORKSHOP Verhalen 15.15-16.30				
vanaf 16.30	BORREL										

5. Evaluatie

Studenten hebben van iedere presentatie, workshop en het debat verslag gedaan op een evaluatieformulier. Daarnaast hebben deelnemers kaartjes ingevuld waarop zij konden vermelden wat hen op deze dag had geïnspireerd en of zij plannen hadden om hiermee iets te gaan doen. Ook konden de deelnemers tips geven voor het vervolg; deze tips zijn verwerkt in hoofdstuk 7. Tevens hebben studenten en leden van het organisatie-team deelnemers tijdens pauzes gevraagd naar hun ervaringen en hen uitgenodigd om deze op een kaartje te schrijven voor de ideeënbus. Ten slotte konden deelnemers tijdens de technologie- en informatiemarkt hun ervaringen opschrijven op flapovers. Na afloop is er naar de deelnemers een digitaal evaluatieformulier gemaïld. Deze is door 28 deelnemers ingevuld.

Algemene impressie

Opening

Jacomine de Lange, lector Transities in Zorg van het Kenniscentrum Zorginnovatie van Hogeschool Rotterdam opende de dag in de centrale hal van de bibliotheek met een korte inleiding. Zij benadrukte dat een goed leven met dementie wel degelijk mogelijk is en dat dit de centrale boodschap was van de dag. Zij riep de deelnemers op om vooral plezier en ontspanning te hebben maar elkaar ook te informer, inspireren en te verbinden.

Enthousiaste
spreekster kreeg
iedereen mee.

Daarna namen zo'n twintig bezoekers van het Geheugenpaleis het stokje over samen met Aukje Aardema, als vakdocent bewegen, muziek (ritmisch) en zingen werkzaam bij de verschillende ontmoetingssozen van het Geheugenpaleis in Rotterdam. Onder begeleiding van Aukje sloten zij de opening af met beweging en muziek. Hun enthousiasme werkte erg aanstekelijk voor de andere deelnemers. Iedereen deed actief en vol overgave mee.

Verfrissend begin
van de dag en leuk
om iedereen zo mee
te zien doen.

Vermeldenswaardig is dat deelnemers de opening door lector Jacomine de Lange en het Geheugenpaleis waardeerden met gemiddeld een 8,2 !

Meer informatie: <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/lectoren/zorginnovatie/lectoren/dr.-jacomine-de-lange/>; <http://www.solnetwerk.nl/ouderen/ontmoetingscentrum-het-geheugenpaleis/>; <http://geheugenpaleis.info/>

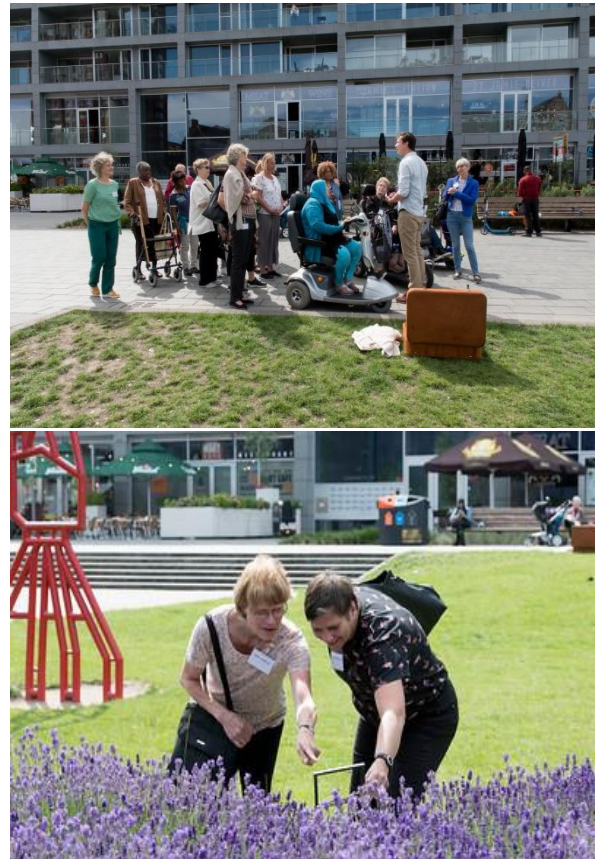
Evaluatie	
Reacties deelnemers:	<p>"De opening met het Geheugenpaleis was heel inspirerend!" (workshopleider)</p> <p>"Verfrissend." "Inspirerend." "Het was aanstekelijk"</p> <p>"Het was een leuke originele actieve opening."</p> <p>"Leuk om te zien hoe enthousiast er meegedaan werd."</p> <p>"Ik ben niet zo ludiek. Mijn ega die beginnende Alzheimer heeft, vond het wel heel leuk."</p> <p>"Goed en toepasselijk uit de dagelijkse praktijk van een ontmoetingscentrum voor dementie."</p>
Impact:	<p>"Leuk en leerzaam om met elkaar deze oefeningen te doen, voelde goed om net zoals de ouderen van het Geheugenpaleis te ervaren hoe goed bewegen is en dat er ook veel aan te leren valt door herhaling."</p> <p>"Ik wil gebruik gaan maken van het Geheugenpaleis."</p> <p>"Nieuwe inspiratie omtrent bewegen van Geheugenpaleis."</p> <p>"Bruikbare ideeën gekregen omtrent bewegen, altijd goed."</p> <p>"Mooie oefeningen, deze gebruiken we nu ook bij bewegen." (uit evaluatie na congresfestival)</p>

Workshops

'Natuur doet je goed!'

"Natuur doet je goed, ook als je dementie hebt." In de workshop gaf Ruben Mulder van IVN Natuureductie tips voor activiteiten die gedaan kunnen worden tijdens een wandeling met iemand met dementie. Deze workshop is eenmalig gegeven en vond buiten plaats in de directe omgeving van de bibliotheek. Dat is de 'stadsnatuur' in het centrumgebied van Rotterdam die bestaat uit stedelijke groenvoorziening zoals bloemperken en grasveldjes. Maar voor de workshop was dit geen enkel probleem want die beoogt mensen juist op 'lokaal niveau te betrekken bij de natuur dus ook in de stad, in de tuin of op het balkon'. En dat lukte; de deelnemers deden enthousiast mee. Meer informatie: <https://www.ivn.nl/grijs-groen-gelukkig/nieuws/natuurbeleving-voor-mensen-met-dementie>

Evaluatie	
Verslag door:	Gertine Jochemse, (vrijwilliger, student Ergotherapie)
Aantal deelnemers:	18
Opzet, methodiek:	15 minuten info; 45 minuten buitenactiviteit, 15 minuten afsluiten. Heel interactief, we gingen met elkaar naar buiten.
Onderwerp:	Opdracht 1: we moesten de natuur door een fotolijstje bekijken; opdracht 2: iedereen kreeg een steentje, en moest bij die kleur iets uit de natuur zoeken; opdracht 3: 5 minuten stilte en concentreren op één zintuig.
Reacties deelnemers:	'reacties waren heel positief.' "Na elke opdracht werden reacties gevraagd, en iedereen vond het heel leuk." "Iedereen heeft genoten van deze actieve workshop."
Impact:	'Als ergotherapeut heb ik hier ook wat aan, het was zeker interessant. En ik weet nu hoe ik een mooie natuurwandeling kan maken met ouderen met dementie.' (student van het verslag) "Zorgprofessionals vroegen naar de volledige cursus en hebben zich daarvoor aangemeld." "De zorg moet groener en Rotterdam is er klaar voor" "Ook in Rotterdam meer aan natuurbeleving doen met mensen met dementie. IVN helpt graag."

Schilderen – ‘Kleur je dag!’

‘Schilderen, bezig zijn met kleuren werkt ontspannend en geeft troost. Soms komen herinneringen, verhalen los. Het uitstrijken van de verf op het doek of papier, kleuren over laten vloeien... Er is heel weinig nodig om een kleuren- en lijnenspel te laten ontstaan. Genieten van wat er ontstaat is het uitgangspunt. Er zijn inspirerende voorbeelden om u op weg te helpen.’ Alle materialen waren aanwezig om een fijne workshop te beleven onder leiding van Mariël Lam. Het was een kleurrijk gebeuren en er kwamen spontaan verhalen los over overleden echtgenoten die wel of niet schilderden. Ook waren er deelnemers die het niet gemakkelijk vonden om zich over te geven aan kwast, verf en papier, maar die genoten van de creaties van de anderen.

Meer informatie: info@mariellam.nl

Evaluatie	
Verslag door:	Priscilla van Papeveld (student Verpleegkunde)
Aantal deelnemers:	15, waarvan 3 mensen die de workshop leiden
Opzet, methodiek:	Eerst de zee blauw schilderen, daarna gaat ieder zelf schilderen.
Reacties deelnemers:	<p>“Het zag er fantastisch mooi uit allemaal!”</p> <p>“Leuk zo’n aandenken.”</p> <p>“Mijn man schilderde veel maar het is niets voor mij. Maar ik vind het wel leuk om te zien wat anderen er van maken.”</p>
Impact	“Nadat mijn man 7 jaar geleden is overleden, is dit de eerste keer dat ik weer schilder’. Hartstikke leuk!”

Herinneringskoffer – ‘De weg naar het verleden’

Herkenbare voorwerpen zorgen voor herinneringen aan “vroeger”. De voorwerpen uit de herinneringskoffers helpen ook gesprekken op gang te brengen met migrantenouderen. Hierdoor leren anderen de persoon met dementie beter kennen en kunnen daardoor beter anticiperen op zijn of haar wensen en behoeften. Een workshop over de weg naar het verleden onder leiding van Margriet May en Maaïke Drooduin van Prefuru, Stichting Surinaamse Vrouwen Rotterdam-Rijnmond. De twee workshops werden goed bezocht ook door autochtone ouderen die bij sommige voorwerpen eveneens herinneringen bleken te hebben die zij deelden met de migrantenouderen in de workshop. Er kwam dan ook een verrassende en leuke uitwisseling op gang over vroeger en voorbije tijden.

Meer informatie: <https://mob.nu/belangstelling-seminar-herinneringskoffer-migrantenouderen/>;
<http://www.prefuru.com/>

Mooi divers aanbod. Met name de herinneringskoffer maakte veel indruk.

Evaluatie	
Verslag door:	Amanda Bekkens (vrijwilliger, student International business) en Monira Andkhoie (vrijwilliger / gastvrouw)
Aantal deelnemers:	Workshop I: 15 workshop II: 23
Opzet, methodiek:	Demonstratie met koffers met gebruiksvoorwerpen van vroeger in Marokko en Suriname.
Onderwerp:	Het gebruik van herinneringen aan deze voorwerpen om een gesprek te starten.
Reacties deelnemers:	“Enthousiasme, iedereen wilde meedoen.”

	<p>“Erg leuk om te zien dat er voorwerpen waren die vroeger ook door ouderen in Nederland werden gebruikt.”</p> <p>“Herkenbaar en gezellig.”</p> <p>“Heel inspirerend, roept herinneringen op”.</p> <p>“Cultuur en geschiedenis kwamen terug.”</p> <p>“Met eenvoudige voorwerpen een goed gesprek op gang brengen met warme herinneringen.”</p>
Reacties workshopleiders:	<p>“Wij hadden niet verwacht dat er zoveel ouderen naar de workshops zouden komen, meestal zijn het professionals en vrijwilligers. Het werkte nu anders dan we gewend zijn. De ouderen hadden het vooral over hun herinneringen aan de voorwerpen.”</p>
Impact:	<p>“Voor deze dag dacht ik dat dementie eng was, maar nu heb ik gezien dat het ook leuk kan zijn, en je in gesprek kan gaan.” (student van het verslag).</p> <p>“Geeft handvaten om in eigen kring (thuis, vrienden) mee aan de slag te gaan”</p> <p>“Om in mijn werk te oefenen met klanten en ook te gaan verzamelen, Antilliaanse koffer.”</p> <p>“Ik denk het te gaan doen met mijn eigen vader.”</p> <p>“De herinneringskoffer gebruiken om ouderen met verschillende culturele achtergronden met elkaar in contact te laten komen (deelnemers).</p> <p>“Wij vinden dit een erg leuk idee en gaan dit bij ons implementeren”</p> <p>“Met de herinneringskoffer naar scholen gaan met ouderen en van vroeger doorgeven.”</p>

Zingen – ‘Zingend de deur uit’

Hoe laat je muziek als medicijn werken en ga je zingend de deur uit? We voelen de kracht van muziek, zonder woorden, met woorden en meerstemmig. Ontdek wat er mogelijk is, ook als je dementie hebt. Onder leiding van Yvet van der Tuin, singer-songwriter, zang-pianodocent en koordirigent van Con Amore en Marjan van Dorp, coördinator Odensehuis De Bovenkamer.

Meer informatie: www.debovenkamer.info; www.yvetvandertuin.nl; <http://www.conamore-rotterdam.nl/>.

Evaluatie	
Verslag door:	Gertine Jochemse, (vrijwilliger, student Ergotherapie)
Aantal deelnemers:	13
Opzet, methodiek:	Voorstellen presentators, inzingoefeningen, zingen van verschillende bekende liederen, tussendoor informatie gekregen.
Onderwerp:	Muziekherinneringen zitten diep in je brein en worden niet aangetast, vooral herinneringen van muziek van je 15-25e jaar zitten er nog. Je kunt ook nieuwe dingen leren en onthouden. Alzheimer Nederland heeft heel veel muziek bij elkaar gezet.
Reacties deelnemers:	Alle deelnemers doen actief mee met de opwarmingsoefeningen en zingen. Er werd verteld over een koor met mensen met dementie. Mensen reageerden hier positief op, en vroegen er ook later naar terug. Mensen konden herinneringen ophalen en voelden zich gehoord. Een dementerende in de zaal zag ik helemaal meedoen terwijl ik hem eerder die dag erg stil zag zitten. Ook andere deelnemers zag ik genieten en oude bekende nummers kwamen boven en gingen spontaan zingen. Deelnemers geven aan het heel leuk gevonden te hebben.
Reactie studenten:	Ik krijg te horen dat ergotherapie vaker ingezet moet worden in thuisituaties als ik vertel dat ik ergotherapie studeer. Deze tips kan ik zeker meegeven aan mantelzorgers van cliënten met dementie.
Impact deelnemers	"Radio remember muziek op maat PMD. Leerzaam! Is er ook advies wanneer dit niet kan?" "Speellijst maken op youtube, lievelingsmuziek is immers bekend."
Impact workshopleider	De 3 thema's van vandaag zijn goed uit de verf gekomen: *Inspireren:* Deelnemers hebben tips gekregen om zelf aan de slag te gaan met muziek, zowel passief als actief. Tips voor het maken van persoonlijke afspeellijsten en het gebruik daarvan. *Verbinden*: met elkaar zingen verbindt en kan de accu opladen. Ergens bij horen is een basisbehoefte van ieder mens, met of zonder dementie *Informerer*: achtergronden van het hoe en waarom van muziek bij dementie zijn toegelicht. Ideeën: Deze workshops in zorginstellingen geven (op zaterdag)...heel veel winst nog te halen door mantelzorgers tools te geven hoe je contact kunt maken als de verbale communicatie steeds meer wegvalt . Tip van ons voor hulp bij het maken van goede afspeellijsten: www.alzheimermuziekgeluk.nl ; www.radio-nostalgia.nl ; www.radio-remember.nl

Verhalen vertellen – ‘Je fantasie vergeet je niet’

We gaan samen een verhaal maken met TimeSlips onder leiding van Kees Deenik, theatermaker dramaturg, fotograaf, voormalig huisarts en gecertificeerd TimeSlips facilitator. TimeSlips is een methode waarmee je verhalen maakt met mensen met dementie. Daarbij zoek je niet naar wat mensen nog weten, maar gebruik je de mogelijkheden van hun fantasie om verhalen te maken. Geheugen is niet belangrijk. Elke bijdrage is waardevol en bouwt mee aan het verhaal. Vooral zorgprofessionals deden mee aan deze workshops, maar er waren zeker ook ouderen geïnteresseerd.

Meer informatie: <https://www.timeslips.nl/>; <https://www.lkca.nl/cultureelkapitaal/je-fantasie-vergeet-je-niet>; <https://www.innovatiekringdementie.nl/a-574/timeslips-doe-je-zo-creatief-verhalen-maken>

Evaluatie	
Verslag door:	Charlotte van Es (vrijwilliger, Social Work) (eerste workshop)
Aantal deelnemers:	ochtend: 4, middag: 15. Veel deelnemers werken in de zorg
Opzet, methodiek:	zitten in kring, powerpoint, interactief, foto's als start.
Onderwerp:	uitleg, achtergrond, problemen in het 'spel'.
Reacties deelnemers:	De 5 mensen die er waren, bleven enthousiast, ze stelden vragen. "Heel erg interessant" "Ja zeker een bevlogen man geeft een extra insteek in omgaan met mensen met dementie." "Doe iets moois met mensen met dementie. Geef ze aandacht en tijd" "Belangrijk om open vragen te stellen, geen kennisvragen, zintuiglijke vragen; foto is een ingang van het verhaal"
Impact:	"Suggesties: een keer een training organiseren voor vrijwilligers en/of mantelzorgers." Plannen: "Verhalen komen vanzelf, bewoner opnieuw leren zien, horen. Door deze workshop ga ik zeker dit een keer uithoren. Dank voor je bevlogen workshop." "Ik ga proberen om dit toe te passen in de thuiszorg." "Bespreken met collega's en delen binnen Leliezorggroep. M.n. tav verpleeghuis." "Aan collega's vertellen." "Werken met woorden die uit de fantasie komen."

Relaxsessie handmassage

(doorlopend)

Zin om even te ontspannen? Geniet van een ontspannende handmassage met aroma's door studenten. Studenten ergotherapie van Hogeschool Rotterdam hadden deze handmassagesessie voorbereid voor een studieopdracht binnen hun opleiding. Zij gaven tijdens de massage ook instructies over handmassage bij dementie en hadden een folder gemaakt zodat deelnemers na het congresfestival er verder mee aan de slag konden. Deelnemers konden de hele dag door bij hen terecht en daar werd vooral in de middag gretig gebruik van gemaakt. Er ontstond zowaar een lange rij en helaas konden de studenten niet alle wachtende deelnemers aan de beurt laten komen.

Meer informatie: <https://www.dementie-winkel.nl/massage>

Evaluatie	
Verslag door:	9 studenten, Verpleegkunde (4x), Fysiotherapie (3x), Ergotherapie, Logopedie
Aantal deelnemers:	ochtend: 10, middag: 35 gastvrouwen, fotograaf, ouderen ook met dementie, mantelzorgers, zorgprofessionals, vrijwilligers, interviewer.
Opzet, methodiek	Inloop, waarbij handmassage gegeven wordt, flyer met plaatjes en uitleg geven, en een link naar een filmpje meegegeven.
Onderwerp:	handmassage geven met aroma's.
Reacties deelnemers:	meer dan positief, allemaal positieve reacties over de massage. "Heel plezierig en ontspannend." (2x) "Fijn!" "Redelijk." "Fantastisch."
Reacties studenten:	"Ik vond het erg leuk om te doen. Vond dat de mensen die ons kwamen bezoeken ook erg enthousiast waren." Het was een leuke dag, veel verhalen gehoord van mensen, naar onze mening kwamen er weinig mensen met dementie (..).
Impact	'Heel fijn om iets 'in handen' te hebben voor een mooi moment met je naaste met dementie; 'heel fijn gesprek gehad' (mantelzorger). "Goed uitgelegd, in praktijk gebruik ik dit nu enkele keer ook." (professional? mantelzorger ?)

Presentaties

Er waren twee sessies met presentaties over verschillende projecten en zorg- en welzijnsactiviteiten rond dementie. Deze sessies zijn zeer goed bezocht en niet alleen door professionals maar ook door enkele ouderen en mantelzorgers.

Sessie 1, 11.00-12.15 uur: Langer thuis met dementie, kan dat?

Voorzitter: Jacomine de Lange, lector Transitie in Zorg, Hogeschool Rotterdam

Presentaties:

- *Langer thuis met dementie door samen mee te blijven doen in de samenleving*, Jacomine de Lange, lector Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam, project Vitadem.
- *Langer thuis met dementie door een breder sociaal netwerk*, Hanny Groenewoud, onderzoeker Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam, project Vitadem.
- *Dilemma's in de driehoeksrelatie van casemanager, mantelzorger en cliënt*. Jeroen van Wijngaarden, onderzoeker Erasmus Universiteit, iBMG, project Langer thuis met dementie, gemeente Rotterdam.

Sessie 2, 13.30-14.45 uur: Mogelijkheden van mensen met dementie; wat kan er wel met dementie?

Voorzitter: Netta van 't Leven, docent-onderzoeker Hogeschool Rotterdam

Presentaties:

- *Zelfstandig blijven bij dementie?* Mari Groenendaal, lecturer practitioner & Remco Klopper, ergotherapeut, Woon Zorg Centra Haaglanden.
- *Beter thuis met dementie; een cursus voor mantelzorgers*. Betty Birkenhäger, geriater, Laurens Rotterdam.

Evaluatie	
Verslag door:	Noor Jongenelen (ouderen maatschappelijk werker SOL)
Aantal deelnemers:	Sessie 1 zat helemaal vol; Sessie 2: 30 (ouderen en professionals)
Reacties deelnemers:	"Egotherapie kijkt vooral wat nog wel kan." "Veel en bruikbare informatie 1e spreker." "Onderzoekresultaten interessant en leerzaam." "Leuk de cursus voor echtparen." "Denken in mogelijkheden en wensen van cliënt niet meteen in oplossingen."

	<p>Leuk de cursus voor echtparen.”</p> <p>“Interessant, vooral een aantal onderdelen van de presentaties waren leerzaam.”</p> <p>“Goede en duidelijke presentaties. Informatief.”</p>
Impact	<p>“Heb al cliënten op het oog.” “Heeft me aan het denken gezet.”</p> <p>“Beter thuis met dementie 5-daagse cursus ga ik zeker verspreiden/gebruiken binnen eigen kring cliënten. Goed initiatief!”</p> <p>“Gebruik van onderdelen uit de presentatie van Jacomine in mijn eigen werk als casemanager. Haar benaderingen is praktisch goed toepasbaar”.</p> <p>“Info doorgeven aan andere casemanagers en mantelzorgers.”</p> <p>“”Dank voor idee om ergotherapie in te schakelen.”</p> <p>“Een geweldige presentatie die ik door zal vertellen.”</p> <p>“Tips gehoord om te onthouden en door te geven aan anderen.”</p> <p>“Heeft me zeker geïnspireerd hoe met mensen met gedragsproblemen om te gaan.”</p> <p>“Richten op de behoefte van de mantelzorger en dementerende. Vandaar uit kijken wat we kunnen doen. Niet gelijk in oplossingen denken.”</p> <p>“Bij zorgleefplan opstellen probeer ik nu niet oplossend te denken en niet meteen van dat kan niet. Ben er achter gekomen dat je dan inderdaad er achter komt waarom iemand iets wil. En ook dat ik zelf vaak invulde/dacht te weten wat iemand wil.” (uit evaluatie na congresfestival)</p> <p>“Inspiratie gekregen om mijn moeders netwerk te gaan vergroten.” (mantelzorger uit evaluatie na congresfestival)</p> <p>“2 echtparen de cursus van 1 week aanraden (uit evaluatie na congresfestival)</p> <p>“Meer ontmoetingen bijwonen van gremia waar mijn ega haar vrienden heeft.” (mantelzorger uit evaluatie na congresfestival)</p>

Debat ‘Migrantenfamilies met een oudere met dementie’

In de Theaterzaal vond aan het eind van de dag een debat plaats over migrantenfamilies met een oudere met dementie. Er waren deskundigen uitgenodigd die op verschillende manieren betrokken zijn bij migrantenouderen met dementie in Rotterdam. Dit waren Ruthmila Cecilia van Zorgcocon en Alzheimer Nederland, afdeling Rotterdam, Zeki Celikkaya en Noor Jongenelen ouderen maatschappelijk werkers bij SOL, Mohamed Laziz coördinator vrijwilligersproject voor ouderen bij SPIOR, Maudy Lisnet wijkverpleegkundige bij MOB en Marina Jonkers onderzoeker/docent Hogeschool Rotterdam. Door voorzitter Marleen Goumans, directeur Kenniscentrum Zorginnovatie Hogeschool Rotterdam, werden zij aan de tand gevoeld over de thema’s: hoe in te spelen op specifieke ondersteuningsbehoeften; mantelzorgers die in de knel zitten; hoe om te gaan met families die dementiezorg mislopen omdat zij diagnostiek afhouden en hoe vooroordelen weg te nemen bij hulpverleners. Er werd een levendige discussie gevoerd en de zaal deed actief en betrokken mee. De meningen waren verdeeld. ‘De klant staat toch centraal. Wat wil die? Je moet zorg op maat kunnen leveren’, maar ook was een mening dat migrantenfamilies zich moeten aanpassen aan de zorginstelling en het aanbod en werd vastgesteld dat er meer bekendheid over dementie en dementiezorg in migrantenfamilies nodig is ook omdat dochters en zonen steeds minder vanzelfsprekend mantelzorg verlenen. Er kwamen ook eigen ervaringen uit de zaal over hulpverlening die niet goed aansluit bij de behoeften en een voorbeeld waarin de hulpverlening juist samenwerking is aangegaan met het familienetwerk.

Een conclusie was dat goede communicatie doorslaggevend is en er bij hulpverleners meer kennis nodig is over achtergronden van migrantenfamilies maar ook dat zij een open, persoonsgerichte houding aannemen.

Evaluatie	
Verslag door:	Jacomine de Lange, lector Transitie in zorg, Hogeschool Rotterdam
Aantal deelnemers:	ongeveer 50 (mantelzorger, geïnteresseerde ouderen, professionals en vrijwilligers welzijn en zorg, geriater, Alzheimer Nederland Rotterdam, docent, student)
Reacties deelnemers:	<p>"Mooie interactie met de zaal tijdens het debat."</p> <p>"Iedereen was het er eigenlijk over eens dat je met communicatie er wel uitkomt. Dat klopt ook wel. Maar juist die communicatie is lastig omdat de waarden anders kunnen zijn, betekenissen van woorden anders geïnterpreteerd kunnen worden en <i>last but not least</i> de mensen letterlijk niet dezelfde taal spreken. Dus wat was nu eigenlijk het debat? Het verschil?"</p>
Impact	"Het debat gaf blikverruiming; ik kom weinig allochtone Nederlanders tegen in mijn werk."

Technologie- en informatiemarkt

Op deze technologiemarkt, georganiseerd door studenten van Hogeschool Rotterdam, vindt u informatie over producten die zeer geschikt zijn voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Denk daarbij aan GPS, online cursussen omgaan met dementie, virtueel fietsen, etc. Ook kunt u hier informatie krijgen over het maken van levensverhalen (door Lausanne Mies) of kunt u met een Virtual Reality-bril ervaren wat het is om dementie te hebben. Ervaar de bijzondere werking van de CRDL, een houten ei dat aanraking tussen mensen vertaalt in geluid. Zachtjes of krachtig tikken of aanraken op de neus leidt tot verschillende klanken. Onderga wat dit kan betekenen voor mensen met dementie. Met Annette de Bus.

Meer informatie: <https://crdlt.com/>; <https://www.zorginnovatie.nl/innovaties/crdl-cradle>; <https://www.dementiebril.nl/>; <https://dementie.nl/nieuws/bril-laait-je-ervaren-wat-het-om-dementie-te-hebben>; <https://www.dementieonline.nl/online-cursus/over-cursus>; <https://www.dementie-winkel.nl/sociaal-contact-telefoon-gps-senioren-tablet>; <https://www.allesoversport.nl/artikel/virtueel-fietsen-voor-mensen-met-dementie/>; <http://www.ervaringsverhalen.nl/auteur/lausanne-mies/>

Evaluatie	
Verslag door:	7 studenten, Gezondheidszorg- technologie, Medische Hulpverlening, Verpleegkunde (3x), Fysiotherapie, Ergotherapie
Aantal deelnemers:	Lastig te schatten maar wij denken dat er rond de 50 bezoekers bij de technologiemarkt zijn geweest. We merkten dat het vooral in de pauzes druk was, maar tijdens de workshops was het heel rustig.
Reacties deelnemers:	<p>"De <u>Dementiebril</u> was eigenlijk heel de tijd bezet. Tijdens de lunch ontstond er zelfs een korte rij van bezoekers die de bril graag wilden proberen. De folders die Wiebe Cnossen had meegegeven waren dan ook helemaal op. De reacties waren vaak dat mantelzorgers zeiden inderdaad bepaald gedrag te herkennen en het mooi vonden om het vanuit de andere kant te beleven. Omdat de meeste bezoekers alleen in de pauzes kwamen, kon helaas niet iedereen de dementiebril uitproberen." "Bij de <u>Belevenistafel</u> was er ook veel belangstelling. Wij vonden het mooi om te zien dat er bij de ouderen veel verhalen over vroeger los kwamen aan de hand van de oude foto's. We merkten ook dat door die verhalen meer nieuwsgierige mensen bij de tafel kwamen kijken. Van de andere hulpmiddelen zoals de <u>dementia app</u> of de <u>zorgriem</u> merkten we dat mantelzorgers er wel eens van gehoord hadden, maar niet precies wisten wat de mogelijkheden allemaal waren." (studenten)</p> <p>"Goede uitleg van studenten, wist niet dat er zoveel mogelijk was."</p> <p>"Informatief de studenten hadden ook bruikbare tips met verwijzingen naar websites: prima!" "De bril heel leuk" "Goed." (2x) - "Interessant." "Boeiend." "Héél informatief." "Veelzijdig, liet veel mogelijkheden zien. Goede toelichting." "Er was genoeg informatie aanwezig op verschillend gebied." "Prima - ik stelde wel mijn vragen en heb enkele leuke connecties gemaakt" "Divers en goed."</p>

	<p>"Interessante ICT toepassingen." "Het was heel leuk om de CRDL te mogen presenteren en laten ervaren. Ik heb mooie, leuke en verraste reacties ontvangen."</p>
Impact	<p>"De meeste bezoekers van de technologiemarkt waren professionals of mantelzorgers. In gesprek met de mantelzorgers werd het voor ons duidelijk hoe zwaar zij het vinden om voor hun familielid met dementie te zorgen." (studenten)</p> <p>"Wie weet leidt dit nog eens een keer tot een uitnodiging van een zorginstelling om een demonstratie van de CRDL te komen geven. Dan kan ik ook meer uitleggen over het ontwerpproces en de doelstellingen."</p> <p>"Hier werd nuttige praktische informatie gedeeld waar ik wat aan heb als casemanager m.b.t hulpmiddelen."</p> <p>Ik heb mij al meer verdiept in de informatie over de hulpmiddelen (waaronder GPS, telefoon etc.) die aanwezig waren (evaluatie na congres)."</p> <p>"Een I pad voor mijn moeder met steeds minder geheugen aanschaffen."</p> <p>"Ik wil mij verder gaan verdiepen in mogelijkheden voor valdetectie."</p> <p>Tips:</p> <p>"Aandacht voor het gebruik van technologie met name het aanleren van werken met I pad en apps was fijn dat dit aandacht kreeg maar zou nog meer mogen."</p> <p>"Hulpmiddelen zijn vaak duur, leveranciers "verleiden" voor verhuur of proefperiode."</p> <p>"Ergo inschakelen. Meer promoten voor het leren omgaan met hulpmiddelen."</p>

Films

Ook was er een filmprogramma in de Theaterzaal. Bezoekers konden kiezen uit drie verschillende films over dementie. In de ochtend waren er aanzienlijk minder bezoekers dan in de middag. Zo waren er bij de ochtendfilm *Het doet zo'n zeer* gemiddeld 5 bezoekers, terwijl bij *Mijn moeder is dement* er 25 bezoekers waren. De film *Mijn hoofd in jouw handen* werd door het filmpubliek vooral aangrijpend gevonden omdat die onomwonden laat zien hoe de relatie met directe naasten verandert als iemand dementie heeft.

Film 'Het doet zo zeer' (1,5 uur)

Heleen van Royen schetst in de documentaire een portret van haar moeder bij wie beginnende dementie is geconstateerd. Ruim een jaar lang volgde ze haar moeder in alledaagse situaties en bezoeken aan artsen, zorginstellingen en klinieken. In de documentaire komen moeilijke beslissingen over verhuizen en euthanasie aan bod, maar ook de kostbare momenten van samenzijn.

Film 'Mijn moeder is dement' (30 min.)

Korte documentaire van Ireen van Ditschuyzen over specifieke problematiek die speelt bij veel migranten uit de eerste generatie die lijden aan dementie. Salih, zoon in een Turks-Nederlands gezin, verdiept zich in de diagnose en tracht de taboes omtrent de ziekte te doorbreken. Er waren 25 mensen die de film hebben gezien.

Film 'Mijn hoofd in jouw handen' (60 min.)

Documentaire van Pim Giel over veranderende relaties bij beginnende dementie. Deze documentaire neemt de kijker mee in het leven van 4 bijzondere mensen. Ieder is op zijn eigen manier betrokken bij beginnende dementie.

Evaluatie	
Reacties deelnemers:	<p>“Reacties waren positief, deelnemers vertelden dat het verhaal voor hen herkenbaar was, en dat voelde goed.” (student van het verslag)</p> <p>“Goed.” (2x) “Heel goed. Herkenbaar.” “Mooi.” “Indrukwekkend (2X); alle theorie kwam samen in de beelden.” “Prachtig.” “Ik had de film gedeeltelijk op tv reeds gezien. Zeer herkenbaar. Ontroerend en ook wel shockend door uitspraken van spelers.”</p>
Impact	<p>“Naar mijn idee was de film interessanter voor professionals dan voor cliënten. Ik leerde bijvoorbeeld over hoe moeilijk het is om Nederlandse of gestandaardiseerde assessments te gebruiken als iemand geen Nederlands spreekt.” (student van het verslag).</p> <p>“Goed om te zien dat er ook een film is over allochtone ouderen.”</p>

Succesfactoren en verbeterpunten

Welke lessen zijn geleerd uit de organisatie en evaluatie van het Congrestival 'Je zult 't maar vergeten!' ? Wat zijn succesfactoren en verbeterpunten voor navolging in de toekomst en rekening mee te houden?

Succesfactoren	
Dementievriendelijk	<ul style="list-style-type: none"> • Kiezen voor de maandag omdat het rustig is in en rond de bibliotheek (s' ochtends gesloten en geen markt voor de bibliotheek) • Tijd inruimen in het programma o.a. voor de lunch en tussen programmaonderdelen. • Meerkeuzen in activiteiten . • Ontspanningsmogelijkheden o.a. in programma (handmassage, CRDL), voldoende rustige ruimtes en zitplaatsen aan tafel tijdens pauzes) • Makkelijke lunch met zachte broodjes e.a. • Flexibiliteit in programma (met name bij opening: latere start en instroom mensen van Geheugenpaleis ivm vertraging met vervoer)
Programma	<ul style="list-style-type: none"> • Congrestival idee met als consequentie gevarieerd programma en gevarieerde doelgroep. • Opening door het Geheugenpaleis: invulling erg leuk, maakte direct de bedoeling van de dag duidelijk, positief beeld dementie, verbinding en inspiratie. • Gevarieerd: elk wat wils. • Geweldige sfeer.
Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Afstemming en verdeelde en gedeelde inzet Hogeschool Rotterdam, Van Kleefinstituut, Centrale Bibliotheek Rotterdam en Geheugenpaleis
Werving	<ul style="list-style-type: none"> • Bereik ouderen via adressenbestanden ouderenprojecten, en opvang ouderen met geheugenproblemen .. • Telefoonnummer opengesteld voor aanmelden ouderen. • Via Alzheimer Nederland afdeling Rotterdam zijn 6 vrijwilligers geworven voor begeleiding en ondersteuning van kwetsbare deelnemers • Gratis deelname • Centraal gelegen

Locatie	<ul style="list-style-type: none"> • Goede bereikbaarheid • Goede en flexibele catering: goedverzorgde en lekkere lunch en borrel en speelde goed in op onvoorziene wijzigingen. • Beschikbaarheid van centrale hal
Deelnemers	<ul style="list-style-type: none"> • Diversiteit: Ouderen, jongeren/studenten, kwetsbaar/niet kwetsbaar, professionals zorg en welzijn, onderwijs.. culturele diversiteit. • Grote opkomst!!
Deelnemers over succesfactoren	<p>“Mooi aanbod; breed; dag was zo om.” ● “Goede balans in diverse onderwerpen.” ● “De workshops gaven mij een eyeopener i.v.m. aanspreken van dementerenden.” ● “Goed en leerzaam (2x)” ● “Heel boeiend en educatief.” ● “Heel goed georganiseerd, aansluitend op behoefte van de ouderen en mantelzorgers. De boodschap werd op ludieke wijze goed overgebracht.” ● “De duur en inhoud waren aansprekend en inspirerend.” ● “Mooie activiteiten en informatie. De opening met het Geheugenpaleis was heel inspirerend! We hebben zelf ook fijne workshops gehad waarbij er een leuke interactie was met de deelnemers. Leuk dat er een mix was van mantelzorgers, mensen met dementie en professionals. De 3 thema`s van vandaag zijn goed uit de verf gekomen.” (workshopleiders) ● “Leuk om met zo gemêleerd (ouderen, mantelzorgers en professionals) gezelschap de dag door te brengen.” ● “Prima locatie zo bij de metro en de catering was super (2x).” ● “Er is goed nagedacht over de invulling van het programma zodat er voor zowel de mensen met dementie en hun mantelzorgers, en de professionals wat te vinden was.” ● “De mix van mantelzorgers, dementerende en professionals gaf een bijzondere sfeer.”</p>

Verbeterpunten	
Dementievriendelijk	<ul style="list-style-type: none"> • Dementie noemen of niet, of vergeetachtigheid. • Meer overzichtelijke locatie: nu konden mensen een beetje 'rond dwalen'. • Meer mogelijkheden van ontspanning. Beter afstemmen ondersteuning door vrijwilligers.
Samenwerking	<ul style="list-style-type: none"> • Beter investeren in samenwerking Genero en gemeente Rotterdam • Ludieke opening eerder organiseren en mogelijkheden goed op elkaar afstemmen.
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Uitdelen badges verliep chaotisch: beter stroomlijnen voor de balie, eerst afvinken, dan badge pakken • Meer aandacht geven aan uitleg vrijwilligers. • Busjes Geheugenpaleis beter instrueren. • De voorbereiding heeft het Kenniscentrum meer geld gekost dan begroot. Voortaan professioneel bureautje nemen? Iemand apart aanstellen?
Programma	<ul style="list-style-type: none"> • Workshop Migrantenkoffer: bracht deze verbinding tussen culturen tot stand of juist discriminatie? • Workshop Verhalen vertellen: aantal mensen gingen weg. Niet geschikt voor mensen met dementie? Te expliciet dementie benadrukt? • Workshop Dans kwam niet opdagen. Hoe te voorkomen? Beter bevestiging en laatste check met telefoonnummer? • Informatietafel: alles werd meegenomen. Voortaan 1 exemplaar ter inzage laten liggen + HR kleeft voor over de tafel meenemen/banner. • Films voortaan met een kort nagesprek doen.
Werving	<ul style="list-style-type: none"> • Beschikbaarheid studenten: datum afstemmen op studierooster. • Veel eerder met de werving beginnen (en dus eerder de subsidie, het programma, de locatie etc klaar hebben). • Bericht in de Havenloods stond er te laat in. Kwamen daarna nog veel reacties op. • 'Ook telefonisch aanmelden' al in eerste aankondiging/flyer vermelden. • Persoonlijker netwerk aanschrijven; adressenlijst eerder klaar maken; op goede niveau insteken.
Locatie	<ul style="list-style-type: none"> • Zalen lagen erg verspreid van elkaar in de bibliotheek. Deelnemers zoekende. • Bewegwijzering naar zalen met roltrappen en liften kon beter. • Locatie ontspanningssessie met CRDL was te afgelegen. Bijgesteld door naar informatiemarkt te verplaatsen. • Geen doorlopende mogelijkheid voor koffie en thee.
Tips van deelnemers	<p>Opening: "Hoewel het heel leuk was om te zien hoe enthousiast er meegedaan werd, vond ik het wat lang duren."</p> <p>Geheugenkoffer: "Wel goed, maar te veel gericht op de Surinaamse medemens." ● "Ik miste bij de herinneringskoffer specifieke zaken van Nederlandse bodem." ● "Volgende keer een Hollandse herinneringskoffer bij betrekken"</p> <p>Informatie- en technologiemarkt: Meer dementiebrillen. Veelal bezet." ● "Wat rommelig door indeling van tafels."</p> <p>Handmassage: "Meer en duidelijker uitleg, meer uitleg over de aroma's, meer studenten aanwezig, zodat men minder lang hoeft te wachten, langer de massage geven, zodat er meer ontspanning optreedt (professional)".</p>

6. Publiciteit

Vooraankondiging

Save the date!

11 juni 2018: Congrestival 'Je zult het maar vergeten'.

Op 11 juni 2018 wordt in de Centrale bibliotheek in Rotterdam een uniek evenement georganiseerd voor iedereen die op een of andere manier met dementie te maken heeft: mensen met dementie zelf, mantelzorgers én professionals uit zorg en welzijn. Het wordt een dag vol interessante ontmoetingen, verrassende workshops, theater, zang en film en lekker eten, maar er is ook tijd om te ontspannen. Rode draad in het congresfestival is langer op een prettige manier thuis wonen met dementie én zoveel mogelijk blijven meedoen in de buurt.

Dus hebt u in uw directe omgeving met dementie te maken of hebt u zelf last van vergeetachtigheid of dementie? Werkt u in zorg of welzijn of bent u dementieverpleegkundige? Bent u student of docent? Zet dan deze unieke dag vast in uw agenda want deze dag wilt u echt niet vergeten!

We zijn druk bezig het programma vorm te geven, maar om u alvast een inkijkje te geven: we stellen een doorlopend programma samen met uiteenlopende activiteiten rond dementie. U kunt met uw partner workshops volgen, zoals zingen, verhalen vertellen, dansen of genieten van de natuur. Als professional uit zorg of welzijn bezoekt u natuurlijk de technologiemarkt met de nieuwste snufjes op het gebied van technologische hulpmiddelen bij dementie. U maakt uw eigen programma. Met keuzes uit presentaties, workshops, ontspanningssessies, zoals handmassage. Voor elk wat wils dus en u zult zich geen moment vervelen.

Dit Congrestival wordt georganiseerd door een samenwerkingsverband van de Hogeschool Rotterdam (Kenniscentrum Zorginnovatie, Van Kleef Instituut, Genero, en de gemeente Rotterdam. De onderzoeksresultaten van de projecten [VitaDem](#) en [Langer Thuis met Dementie](#) worden op het congresfestival gepresenteerd.

Publiciteit websites en social media

- Aankondiging via de website² en het twitteraccount van Hogeschool;
- Aankondiging via de website van het Van Kleef Instituut³;

De aankondiging werd o.a. overgenomen door Alzheimer Nederland afdeling Rotterdam, MEE Rijnmond Rotterdam, Innovatiekring Dementie, Gemeente Rotterdam en Coalitie Erbij Rotterdam⁴.

² <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/hogeschool/agenda/eventitem/congrestival--je-zult-t-maar-vergeten/106382/>

³ <https://www.vankleefinstituut.nl/bijeenkomsten/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten/>
<https://www.vankleefinstituut.nl/inspiratie/save-the-date-11-juni-2018-congrestival-zult-vergeten/>

⁴ • Alzheimer Nederland, afdeling Rotterdam: <https://www.alzheimer-nederland.nl/regios/rotterdam-en-omstreken/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten-11-juni-de-centrale-bibliotheek-rotterdam>; • MEE Rijnmond Rotterdam, 28 mei 2018: <https://www.meerrotterdamrijnmond.nl/actueel/uitnodiging-congrestival-je-zult-t-maar-vergeten?dyslexify=1>; • Innovatiekring Dementie: <https://www.innovatiekringdementie.nl/a-1925/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten>; • Coalitie Erbij

Telegraaf, 12 juni 2018

Open Rotterdam, 13 juni 2018

Reportage: Voor iedereen die met dementie te maken heeft, werd maandag in de Centrale Bibliotheek het Congrestival georganiseerd. Het doel was om mantelzorgers, zorgprofessionals en dementerende senioren bij elkaar te brengen en via workshops van elkaar te leren.

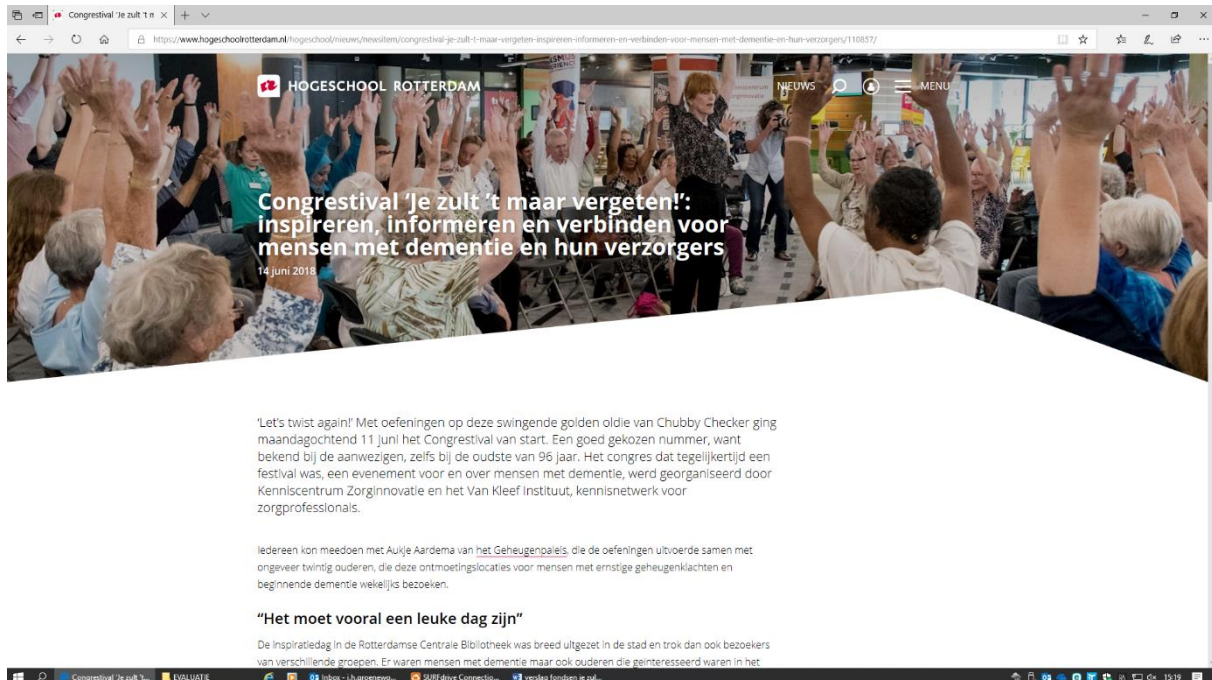
Te bekijken op: www.youtube.com/watch?v=CxLK65GDU5I en

<https://www.facebook.com/rotterdamisopen/videos/1877175435666087/>.

Rotterdam: <https://www.coalitieerbijrotterdam.nl/agenda/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten/> • Gemeente Rotterdam: <http://www.hebbieeffe-nb-rotterdam.nl/nieuwsbrief?id=49&idc=378>

Persbericht, 14 juni 2018 (zie samenvatting)

Geplaatst op: <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/hogeschool/nieuws/congrestival-je-zult-t-maar-vergeten-inspireren-informereren-en-verbinden-voor-mensen-met-dementie-en-hun-verzorgers/>

Bericht Bibliotheek Rotterdam (?)

Handen laten wapperen De Hogeschool Rotterdam organiseerde samen met het Van Kleef Instituut op 11 juni het 'Congrestival: Je zult 't maar vergeten'. Professionals, studenten, beleidsmakers en mensen met #dementie en hun mantelzorgers konden in de Bibliotheek Rotterdam kennismaken met diverse hulporganisaties en leveranciers van zorgmiddelen. Maar ook konden ze workshops en debatten volgen om zelf te ervaren wat er rond mensen met dementie allemaal mogelijk is of tegen welke obstakels ze oplopen. Het Geheugenpaleis trapte het festival af met een bewegingsessie, waaraan alle aanwezigen door de aanstekelijke aansporing en eenvoudige oefeningen enthousiast meededen. Tegelijkertijd stak iedereen er iets van op, bijvoorbeeld hoe je je handen en vingers soepel kunt houden, vooral voor smartphone- en toetsenbordgebruikers heel handig. De #CRDL was ook aanwezig, passanten van de informatiemarkt werden eenvoudig in de verleiding gebracht om eens te ervaren wat de CRDL kan betekenen. Iedereen kende wel iemand die in een zorginstelling verblijft en waar de CRDL goed van pas zou kunnen komen. Het was een leuk opgezet Congrestival, op een mooie locatie, bevatte voor ieder wat wils en voldeed zichtbaar aan een behoefte. Volgend jaar weer?

LinkedIn en facebook:

Een berichtje over het festival op LinkedIn pagina van Anette Bus:

<https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:6415480938670682113>

Een berichtje en foto's op Facebookpagina van het CRDL bedrijf. <https://www.facebook.com/CRDL/>

7. Conclusie

Het Congrestival 'Je zult 't maar vergeten' over langer thuis wonen met dementie kan met recht een succes worden genoemd. Er was een spetterende opening door het Geheugenpaleis, het programma was gevarieerd en inspirerend en de deelnemers met uiteenlopende achtergronden waren enthousiast. Het doel van de dag is dan ook ruimschoots gehaald. De dag heeft een andere positieve kijk op dementie gegeven en heeft laten zien welke mogelijkheden er zijn om een goed leven te hebben met dementie. De drie dimensies van de dag informer, verbinden en inspireren kwamen goed tot hun recht:

Informer: Op een speelse manier zijn nieuwe initiatieven getoond aan mensen met dementie, hun naasten en (toekomstige) professionals die erop gericht zijn dat mensen met dementie zo lang en zo waardig en vitaal mogelijk thuis kunnen blijven wonen, zonder dat hun naasten overbelast raken en zij in een isolement terecht komen.

Verbinden: Het congresfestival heeft lokale projecten en andere initiatieven en activiteiten rond dementie bij elkaar gebracht, met elkaar verbonden, en gepresenteerd aan de doelgroep en andere belanghebbenden. Ook zijn mensen met uiteenlopende achtergronden die betrokken zijn bij dementie met elkaar in contact gekomen en zijn nieuwe verbanden gelegd.

Inspireren: Tot slot zijn mensen met mooie plannen naar huis gegaan, zowel professionals en studenten van de organiserende instellingen en zorg- welzijnsorganisaties als individuele deelnemers. Individuele deelnemers waaronder mantelzorgers hebben in de evaluatie laten weten dat zij informatie en ideeën gaan uitproberen of zijn daar na het congresfestival al direct mee begonnen. Professionals hebben aangegeven in hun instellingen met nieuwe kennis en initiatieven rond dementie te gaan werken. Het Geheugenpaleis wil studenten van Hogeschool Rotterdam in gaan zetten om nieuwe spelvormen en activiteiten met hun bezoekers te ontwikkelen. En Hogeschool Rotterdam heeft inspiratie en contacten met organisaties voor studentopdrachten, werkgroepen en gastcolleges rond onder andere het thema migrantenouderen en dementie en ook wil zij de opzet van het congresfestival gaan voortzetten als een nieuwe manier om kennis uit te wisselen met de praktijk.

“Leuk om met zo gemêleerd (ouderen, mantelzorgers en professionals) gezelschap de dag door te brengen.”

•

“Het belang van dementie bespreekbaar maken. Dat het een opluchting kan geven dat als iemand het gewoon kan benoemen.”

•

“Ik vind het zeer informatief en geeft input voor invulling werkgroep HBO-v (docent HR).”

•

“Informatief en ontspannen omgaan met dementie. Een beter begrip voor dementie en voor de mens met dementie.”

•

“Super initiatief. Hartelijk dank voor deze dag. Super georganiseerd, heel inspirerend en educatief. Ik neem veel bruikbare tips mee en om me verder te kunnen verdiepen.”

•

“Leuk om zoveel mensen hier te ontmoeten en te leren wat dementie betekent.”

•

“Heb genoten van zoveel aandacht aan deze thema's. Bijzonder fijn om te merken dat ik er als mantelzorgers niet alleen voor sta; Dat er veel mensen professioneel onderzoek op dit gebied doen en in de praktijk, zoals de ergotherapeuten met hun praktijkvoorbeelden. En zeker ook heerlijk om een dag zo verwend te worden! Heel hartelijk dank!”

•

“Hoop het in de toekomst te kunnen gebruiken ... als we met dementie te maken krijgen.”